



ISSN: 3060-4613



MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI



O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti



№4(3)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal



MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI



Elektron nashr. 316 sahifa,
16-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Raqamli savodxonlikni rivojlantirishda sun'iy intellekt vositalarining pedagogik va metodologik imkoniyatlari.....	10
<i>Shermanova Feruza Djumaboyevna</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarining o'quv ishlari bo'yicha direktor o'rinbosarlarining boshqaruv madaniyati	15
<i>Xurramov Anvar Vafqulovich</i>	
5–7 yoshli bolalar jismoniy rivojlanishida futbol o'yin elementlarining pedagogik ahamiyati	19
<i>Olim Ziyoyev Toshpulatovich</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning ijtimoiy kompetensiyalarini shakllantirish usullari.....	23
<i>Ashirov Abdirashid Ravshanovich, G'ulomova Durdona Shovkat qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda jismoniy sifatlarni rivojlantirish metodikasi	26
<i>Ashirov Abdirashid Ravshanovich, Olimjonova Humora</i>	
Algebra va funksiya: SAT matematikasining asosi	30
<i>Abdullayev G'ayratjon Mutalipovich</i>	
Psixologik savodxonlikning psixologik xizmat samaradorligini ta'minlashdagi nazariy va amaliy asoslari	34
<i>Fayzullayev Mirzaodil Mirzamurodovich</i>	
Zamonaviy ta'lim jarayonida talabalarda pedagogik odobni rivojlantirish muammosi	40
<i>Fayzullayeva Feruza Aktamjon qizi</i>	
Yosh oilalarning mustahkamligiga zamonaviy axborot vositalaridan foydalanishning ta'siri	44
<i>Kushakova Nargiza Islambaevna</i>	
Strategic Educational Management: Methods for Improving Teaching and Learning Outcomes	47
<i>Majitova Munisa Oybek qizi</i>	
Talabalarda ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	51
<i>Normurodova Qunduz Tursun qizi</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida masofaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish mexanizmlarini takomillashtirish	54
<i>Nurmaxmatov Lutfulla Abduxomid o'g'li</i>	
Savod o'rgatish davrida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish metodikasi	58
<i>Po'latova Sitora Olimjonovna</i>	
Yosh sportchilarni tarbiyalash va huquqiy himoya qilishning pedagogik mexanizmlari	62
<i>Rahmonov Amirshoh Abdumuxtorovich</i>	
Bo'lajak kimyo o'qituvchisining metodik tayyorgarligini takomillashtirish.....	66
<i>Shomurotova Sh. X.</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida lingvistik kompetensiyani rivojlantirishning metodika asoslari	70
<i>Shukurova Zarina Mirobid qizi, Mambetova Lobar Mirzavali qizi</i>	
Raqamli savodxonlikni rivojlantirishda sun'iy intellekt vositalarining pedagogik va metodologik imkoniyatlari.....	73
<i>Shermanova Feruza Djumaboyevna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning ijtimoiy-emotsional kompetentligini rivojlantirishda art-pedagogik texnologiyalar .	77
<i>Suvanova Kamola Raimqul qizi</i>	
O'quvchilarning mustaqil fikrlash samaradorligini oshirishda muammoli ta'lim texnologiyasining o'rni.....	81
<i>Zikriyoyeva Feruza Sadullo qizi</i>	
Обучение основам ультразвуковой диагностики с использованием метода “Каждый учит каждого” ...	85
<i>Набиев Абдулло Абдувохидович</i>	
To'lepbergen Qayipbergenov asarlarida komil insonni tarbiyalash masalalari	88
<i>Xabibnazarova Saiyra Baxitbayevna</i>	



Alisher Navoiyning “Hayrat ul-abror” asari orqali boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida ma’naviy fazilatlarini shakllantirish	91
Karamatova Dilfuza Sadinovna, Mahmudova Niginabonu Mizrof qizi	
Ekologik muammoli vaziyatlar orqali kimyo fanida kreativ tafakkurni rivojlantirish metodikasi	96
Ibodullayeva M. I., Dinnazarova F. S.	
Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida masofaviy ta’limni tashkil etish metodikasi	101
Saydullayev Zafar Erkinovich	
Talabalarni milliy hunarmandchilik vositasida samogen tarbiyalashda tarixiylik tamoyili	104
Allanov Shuxrat Qilichovich	
“Harry Potter” asarining o‘zbekcha tarjimasida stilistik vositalarni qayta yaratish masalalari	108
Fayziyev Baxodir Baxshilloevich	
Maktabgacha ta’limda bolalar nutqini o‘stirishning integratsiyalashgan texnologiyalaridan foydalanish	112
Imamova Nilufar Zabiylulla qizi, Nurmatova Gulchexra Baxadirovna	
Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida lingvistik kompetensiyani rivojlantirishning metodik asoslari	116
Shukurova Zarina Mirobid qizi, Mambetova Lobar Mirzavali qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalash	119
Eshonqulova Ma’suda Habibovna	
Yosh oilalarda nikoh barqarorligini ta’minlovchi psixologik omillar	123
Islomova Ozoda Isomiddin qizi	
Aqliy rivojlanishida orqada qolgan bolalarni inklyuziv ta’limda o‘qitish metodologiyasi	127
Abdullayeva Maftuna	
Maktabgacha ta’lim tashkilotida xavfsiz psixologik muhit yaratishning pedagogik ahamiyati	131
Turayeva Gulchexra Urayimovna, Ziyaeva Umida Xolmat qizi	
STEAM asosida kollaborativ ta’lim muhitida metakompetensiyalarni rivojlantirish	135
Axmadova Malika	
Yosh sportchilarni sportga yo’naltirish va sportchilarni tanlash muammolari (futbol sport turi misolida)	139
Xotamov Jaloliddin Xusniddin o‘g‘li	
Biologiyada amaliy tajribalar o‘tkazishning zamonaviy virtual yechimlari	143
Mirzayeva Nodira Abduxamidovna	
Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida ekologik madaniyatni shakllantirishning ahamiyati	146
D. P. Xodiyeva, M. Sh. To‘rayeva	
Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida kreativlikni shakllantirish metodikasi (texnologiya darslari misolida)	150
Abrorxonova Kamolaxon Abrorxon qizi, Jurayeva Ozoda Ortiq qizi	
Boshlang‘ich sinflarda matematika fanini o‘rgatishda raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish	154
G‘. Yu. Eshmirzayev	
O‘quvchilarning ilmiy tafakkurini rivojlantirishda kimyo ta’limining o‘rni va o‘ziga xos jihatlari	157
Kamolova Nargiza Ibragimovna	
Bilingvizm (ikki tillilik) sharoitida o‘quvchilarning nutq madaniyatini rivojlantirishning pedagogik asoslari	161
Mapruza Embergenova	
Zamonaviy jamiyatda gender sotsializatsiyasi va psixologik jins xususiyatlari: maskulinlik, femininlik va androginlikning empirik tahlili	167
Nasrullayeva Asolat Abdumalik qizi	
Bo‘lajak muhandislarda chiziqli tenglamalar sistemalari va ularning amaliy tatbiqlarini o‘qitish haqida	171
Qushmurotov Umurbek Ibadillayevich	
Bo‘lajak tibbiyot xodimlarining xorijiy til kompetensiyasini rivojlantirish bo‘yicha tajriba-sinov ishlari natijalari	177
Raximova Nigora Atakulovna	
Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining ko‘p ma’noli so‘zlar ustida ishlash orqali nutqiy qobiliyatini rivojlantirish ..	180
Xo‘jayeva Durdonaxon Maqsud qizi, Rustamova Zulfiya Xolmirzayevna	
Pul qadriyatining o‘smirlik davrida shakllanishiga ta’sir etuvchi milliy, ijtimoiy va psixologik omillar: iqtisodiy ijtimoiylashuvning psixodinamik yondashuvda tahlili	184
Xolmuratova Mahbuba Maxmudovna	

O'smirlarda koping xulq-atvor shakllanishida ota-ona va farzand o'rtasidagi munosabatlarning psixologik xususiyatlari Yarmatova Sanobar Jo'rayevna	189
Raqamli ta'lim muhitida talabalarning matematik kompetensiyalarini rivojlantirishda interfaol metodlar Norquvatova Diyora Davron qizi	193
Teatr texnologiyalarini maktabgacha ta'limga integratsiya qilishning pedagogik shartlari Abdullayeva Aziza Abdurazzoq qizi, Salimova Dilmira Farxodovna	197
Системно-функциональное моделирование и эмпирический анализ нравственно-волевой детерминации в профессиональной деятельности военнослужащих Зохилов Нодирбек Улугбекович	201
Kimyo fanini o'qitishda muommali ta'lim metodining o'rnini va amaliy ahamiyati Kultayev Kuzibay Kazakbayevich	205
Rolli o'yinlar asosida maktabgacha yoshdagi bolalarni erta kasbga yo'naltirishning pedagogik shart-sharoitlari Niginabonu Fayzullayeva	209
Boshlang'ich sinflarda PIRLS va TIMSS talablariga mos ta'lim texnologiyalarini qo'llashning didaktik asoslari Qurbonova Maxtuma Fazliddinovna, Mamedova Maxfuza Erkinovna, Omonova Gulandom Davlatovna	214
Raqamli texnologiyalar vositasida virtual laboratoriyalarni o'qitish Tilovova Turdixol Baratovna	219
Hosila va uning tadbirlarini o'rgatishda zamonaviy yondashuvlar Absamatov Zuxriddin Axmad o'g'li	222
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining diskursiv kompetensiyasini shakllantirish texnologiyalarini amaliyotda qo'llash usullari Dauletnazarova Ainura Kayirbaevna	228
O'quvchilar o'rtasida bullingni oldini olish va pedagogik-psixologik omillarni bartaraf etish yo'llari U. A. Alibayeva	233
Yosh avlodning milliy tarbiyasini shakllantirishda xalq pedagogikasining pedagogik-psixologik mexanizmlari O. K. Kadambayeva	236
Bo'lajak logopedlar rinolaliyani og'ir nutq nuqsoni sifatida o'rganishda qo'llaniladigan topshiriqlarning ahamiyati Achilova Sevara Djasirkulovna	240
Tarjima mashqlari orqali nemis tili (DaF) darsida kommunikativ kompetensiyani shakllantirish Musayeva Guzal Ne'matillayevna	243
O'tkir Rahmat she'rlari lingvopoetikasi Xoldarova Gulchehra Tajibayevna	247
Проблемы и тенденции развития грамматики русского языка Юлдашев Баходир Бекмуратович	250
O'smir taekvondochilarning qo'l-oyoq kuchining an'anaviy mashg'ulotlar davomida o'sish sur'ati A. X. Norov	253
Инновационные педагогические технологии в преподавании русского языка и проблемы повышения качества подготовки кадров Адилова Солияхон	259
Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining qobiliyatlari va imkoniyatlarini rivojlantirish Muminjonova Muhayyo G'ulomovna	263
Nutqning ijtimoiy-psixologik va lingvistik xususiyatlari Sh. I. Nurmatova, G. B. Xujamova	268
Boshlang'ich sinflarda kreativ ta'lim muhitini shakllantirish va o'quv materiallarining ahamiyati Abdullayeva Uljalg'as Tulegen qizi	271
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida shaxsiy pedagogik kompetensiyani aniqlash metodologiyasi D. O'. Yo'ldosheva, J. A. Jovliyev	274



Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarga badiiy adabiyot vositasida ijtimoiy xulq madaniyati bilan tanishtirishning ahamiyati.....	278
Daminova Shoxista Farxodovna	
Using the Method of Mnemonics in Teaching English Idioms: Enhancing Retention and Comprehension in EFL Learners	281
Dusmamadova Gulsum Shukhratovna	
Sun'iy intellekt asosida shaxsiylashtirilgan matematika ta'limining o'quvchilar natijalariga ta'siri	284
Jurayeva Gulshanoy Turdiyevna	
Talabalarda sanogen tafakkurni rivojlantirishda axborot oqimlarining ijobiy ta'sirlari.....	288
Karimova Umida Alijon qizi	
Viruslar replikasiyasining molekulyar asoslari va uni o'qitishda "Case-study" metodining samaradorligi.....	293
O'. E. Xo'janazarov, B. B. Ishmo'minov, M. Fayzieva, M. Xayitmuratova	
Psixodiagnostik metodikalar asosida talabalarning xarakter aksentuatsiyasining gender farqlarini o'rganish	298
Sh. Allanazarova, R. Janabaeva	
"Muhofazaga olingan hududlar" modulidan talabalarning bilimni nazorat qilishga mo'ljallangan nostandart testlardan foydalanish metodikasi	301
Saidmuratov Shoxid Xusanovich, Ishmo'minov Bobur Botir o'g'li, Abduvohidova Madina Ilhomjon qizi, Matkomilova Feruza Xasan qizi	
Ergonomik yondashuv asosida registrator ofisi ish jarayonlarini modellashtirish va takomillashtirish	307
To'xtamurodov Azizbek Azimjon o'g'li	
Sport turlarini tasniflash va sport mashg'ulotlarini kompleks monitoring qilishning ilmiy-metodologik asoslari	311
Ilhomjon Axmedovich Tursunaliyev	



TALABALARDA SANOGEN TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHDA AXBOROT OQIMLARINING IJOBIY TA'SIRLARI

Karimova Umida Alijon qizi

Andijon davlat pedagogika instituti, 2-bosqich magistranti

Annotatsiya: Talabalarda sanogen tafakkurni rivojlantirish jarayoni zamonaviy axborot oqimlari bilan chambarchas bog'liq bo'lib, ushbu jarayon insonning psixologik barqarorligi, sog'lom fikrlashi va ongli qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirishda muhim o'rin egallaydi. Sanogen tafakkur tushunchasi asosan shaxsning ichki ruhiy muvozanatini saqlash, salbiy emotsiyalarni boshqarish va stressli vaziyatlarda konstruktiv fikrlashni davom ettira olish qobiliyatini anglatadi. Bugungi globallashuv davrida axborot oqimining keskin ortishi talabalarning ongiga turli yo'sindagi ma'lumotlarning kirib kelishiga sabab bo'lmoqda, bu esa o'z navbatida ularning tafakkur tizimiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Agar mazkur axborotlar to'g'ri tanlanib, maqsadli ravishda iste'mol qilinsa, u holda sanogen tafakkurning rivojlanishiga ijobiy zamin yaratadi.

Kalit so'zlar: sanogen tafakkur, talabalar, axborot oqimi, psixologik barqarorlik, sog'lom fikrlash, ongli qaror, emotsiyalarni boshqarish, stress, konstruktiv fikrlash, ijobiy axborot, neurotransmitterlar, dopamin, serotonin, tanqidiy tahlil, emotsional intellekt.

Abstract: The development of sanogenic thinking in students is closely associated with modern information flows, and this process plays a significant role in shaping psychological stability, healthy thinking, and conscious decision-making skills. The concept of sanogenic thinking primarily refers to an individual's ability to maintain internal psychological balance, manage negative emotions, and sustain constructive thinking in stressful situations. In the context of globalization, the rapid increase in information flow leads to the influx of diverse information into students' minds, which directly affects their thinking system. If this information is properly selected and purposefully consumed, it creates favorable conditions for the development of sanogenic thinking.

Key words: sanogenic thinking, students, information flow, psychological stability, healthy thinking, conscious decision-making, emotion regulation, stress, constructive thinking, positive information, neurotransmitters, dopamine, serotonin, critical analysis, emotional intelligence.

Аннотация: Процесс развития саногенного мышления у студентов тесно связан с современными информационными потоками, и данный процесс играет важную роль в формировании психологической устойчивости, здорового мышления и навыков осознанного принятия решений. Понятие саногенного мышления в основном отражает способность личности сохранять внутреннее психологическое равновесие, управлять негативными эмоциями и продолжать конструктивное мышление в стрессовых ситуациях. В условиях современной глобализации резкое увеличение информационных потоков приводит к поступлению в сознание студентов разнообразной информации, что, в свою очередь, оказывает непосредственное влияние на их систему мышления. Если данная информация отбирается правильно и потребляется целенаправленно, это создаёт благоприятные условия для развития саногенного мышления. Научные исследования показывают, что информация с позитивным содержанием стимулирует выработку в мозге таких нейромедиаторов, как дофамин и serotonin, что способствует улучшению настроения и повышению ясности мышления.

Ключевые слова: саногенное мышление, студенты, информационный поток, психологическая устойчивость, здоровое мышление, осознанное принятие решений, регуляция эмоций, стресс, конструктивное мышление, позитивная информация, нейромедиаторы, дофамин, serotonin, критический анализ, эмоциональный интеллект.

KIRISH

Zamonaviy globallashuv sharoitida axborot oqimlarining keskin ortishi jamiyatning barcha qatlamlari, ayniqsa, yoshlar va talabalar hayotiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Raqamli texnologiyalar, internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali uzluksiz kirib kelayotgan turli mazmundagi ma'lumotlar shaxs tafakkuri, dunyoqarashi hamda psixologik holatining shakllanishida muhim omilga aylanib bormoqda. Shu nuqtai nazardan, talabalarda sog'lom



fikrlash muhitini shakllantirish, ularni salbiy axborot ta'siridan himoya qilish va ongli ravishda to'g'ri qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirish dolzarb ilmiy-pedagogik muammo sifatida namoyon bo'ladi. Mazkur jarayonda sanogen tafakkur tushunchasi alohida ahamiyat kasb etadi.

Sanogen tafakkur shaxsning ichki ruhiy muvozanatini saqlash, emotsional barqarorlikni ta'minlash hamda stressli vaziyatlarda konstruktiv fikrlashni davom ettirish qobiliyatini ifodalaydi. Bunday tafakkurga ega bo'lgan talaba nafaqat o'z hissiy holatini boshqara oladi, balki axborotlarni ongli ravishda saralab, ularni shaxsiy rivojlanishiga xizmat qiladigan tarzda qayta ishlash imkoniyatiga ega bo'ladi. Natijada u salbiy axborot ta'siriga nisbatan barqaror immunitet hosil qiladi. Inson miyasiga kirib kelayotgan axborotning sifati va mazmuni uning emotsional holatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ijобiy mazmundagi axborotlar dopamin va serotonin kabi neurotransmitterlar ishlab chiqarilishini faollashtirib, kayfiyatni ko'taradi, fikrlash jarayonini aniqlashtiradi va motivatsiyani oshiradi. Aksincha, salbiy yoki noto'g'ri axborotlar stress, xavotir va ruhiy zo'riqishni kuchaytirishi mumkin. Shu sababli axborot bilan ishlash madaniyatini shakllantirish, ayniqsa talabalik davrida muhim ahamiyatga ega bo'lib, bu kelajakdagi kasbiy faoliyat samaradorligiga ham bevosita ta'sir qiladi.

Talabalarda sanogen tafakkurni rivojlantirish jarayoni axborotlarni tanqidiy tahlil qilish, ularning ishonchlilikini baholash va maqsadga muvofiq foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish bilan chambarchas bog'liqdir. Bunda ta'lim jarayonida ijобiy axborot muhitini yaratish, pedagogik yondashuvlarni zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bilan uyg'unlashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, talabalarning emotsional intellektini rivojlantirish orqali ularning ijtimoiy muhitga moslashuvi, muloqot madaniyati va shaxsiy barqarorligini mustahkamlash mumkin.

Zamonaviy ta'lim tizimida talabalar tafakkurini sog'lom yo'naltirish, ya'ni sanogen tafakkurni shakllantirish muammosi dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, axborot oqimining keskin ortib borishi sharoitida shaxsning psixologik barqarorligi, tanqidiy fikrlashi va emotsional o'zini boshqarish qobiliyatlari bevosita uning qabul qilayotgan axborotning sifati va uni qayta ishlash mexanizmlariga bog'liq bo'lib qolmoqda.

Sanogen tafakkur tushunchasi ilk bor psixologik adabiyotlarda shaxsning salbiy emotsional holatlarini konstruktiv qayta ishlashga yo'naltirilgan fikrlash turi sifatida talqin etilgan. Bu borada olib borilgan ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, axborot oqimi nafaqat bilim manbai, balki tafakkur shakllanishining muhim omili sifatida ham namoyon bo'ladi. Axborot oqimining ijобiy ta'siri masalasini o'rgangan tadqiqotchilar orasida kognitiv psixologiya yo'nalishi vakillari alohida o'rin egallaydi.

R. Lazarus stress va kognitiv baholash nazariyasida inson tashqi axborotni qanday qabul qilishi va interpretatsiya qilishi uning emotsional holatiga bevosita ta'sir qilishini ta'kidlaydi. Ushbu yondashuv sanogen tafakkurning asosiy mexanizmlaridan biri – vaziyatni ijобiy qayta baholash jarayoniga ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, ijобiy axborot bilan muntazam ta'minlangan shaxslar stressga nisbatan bardoshlilik yuqori bo'lishi aniqlangan. A. Bandura tomonidan ishlab chiqilgan ijtimoiy-kognitiv nazariya ham axborot oqimining shaxs tafakkuriga ta'sirini tushuntirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Unga ko'ra, inson o'z xulq-atvorini kuzatish va o'rganish orqali shakllantiradi, bunda axborot muhitining roli beqiyosdir. Bandura tadqiqotlarida aniqlanishicha, ijобiy namunalar va konstruktiv axborotlar bilan boy muhitda o'sayotgan talabalar o'z-o'zini nazorat qilish va refleksiya qilish ko'nikmalarini tezroq rivojlantiradi. Bu esa sanogen tafakkurning shakllanishida muhim omil hisoblanadi. Axborot texnologiyalarining rivojlanishi bilan bog'liq holda olib borilgan zamonaviy tadqiqotlar ham ushbu masalaga yangi yondashuvlarni taklif etmoqda. Masalan, N. Carr raqamli axborotning inson tafakkuriga ta'sirini o'rganib, chuqur fikrlashning yuzaki fikrlash bilan almashib borayotganini qayd etadi. Biroq boshqa tadqiqotchilar, jumladan H. Jenkins, aksincha, to'g'ri boshqarilgan axborot oqimi kreativ tafakkurni rivojlantirishga xizmat qilishini ta'kidlaydi.

Ushbu qarama-qarshi yondashuvlar shuni ko'rsatadiki, axborot oqimining ta'siri uning sifati va foydalanish strategiyasiga bog'liq. Sanogen tafakkurni rivojlantirishda axborotning selektiv qabul qilinishi muhim ahamiyatga ega. Bu borada D. Kahneman tomonidan olib borilgan tadqiqotlar e'tiborga loyiq. U inson tafakkurining ikki tizimi – tezkor va sekin fikrlash tizimlari mavjudligini asoslab beradi. Kahnemanning xulosalariga ko'ra, ongli ravishda tanlangan va tahlil qilingan axborot sanogen tafakkur rivojiga xizmat qiladi, aks holda esa axborot ortiqchilik kognitiv charchoqqa olib keladi.

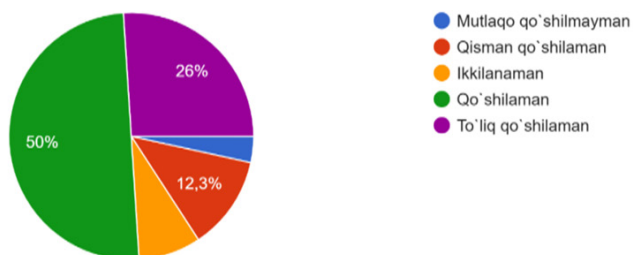
Shuningdek, V. Franklning ekzistensial psixologiya doirasidagi tadqiqotlari ham mazkur muammoni chuqurroq anglash imkonini beradi. U insonning ma'no izlash jarayonida axborotning muhim rol o'ynashini ta'kidlaydi. Franklga ko'ra, inson hayotidagi voqealarni qanday talqin qilishi uning ruhiy holatini belgilaydi. Bu esa sanogen tafakkurning asosiy mohiyatini tashkil etadi. J. Bruner o'quv jarayonida bilimlarni faol o'zlashtirish uchun muhitning ahamiyatini ta'kidlaydi. Uning fikricha, talabalarga to'g'ri tanlangan axborotlar taqdim etilishi ularning mustaqil fikrlashini rivojlantiradi. Axborot oqimi sanogen tafakkurni rivojlantirishda ikki tomonlama omil sifatida namoyon bo'ladi. Agar axborot tizimli, ijобiy va maqsadga yo'naltirilgan bo'lsa, u talabalar tafakkurini

rivojlantiradi, aks holda esa salbiy psixologik oqibatlariga olib kelishi mumkin. Shuning uchun ta'lim jarayonida axborot oqimini boshqarish, uni pedagogik maqsadlarga muvofiq tashkil etish muhim ahamiyat kasb etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

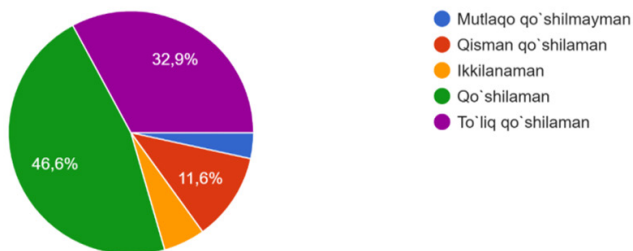
Tadqiqot metodologiyasiga muvofiq, bugungi kunda talabalarda sanogen tafakkur rivojlanganining aniq ko'rsatkichlarini aniqlash maqsadida onlayn so'rovnomani tashkil etildi.

6.O'zimga ichki ruhiy holatimni tahlil qilishga odatlanganman.
146 ta javob



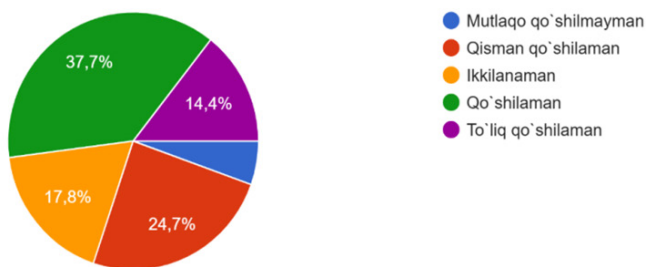
1-rasm: Stressli vaziyatlarda hissiyotlarimni nazorat qila olaman.

2.Muammoli vaziyatlarda ijobiy yechim topishga harakat qilaman.
146 ta javob



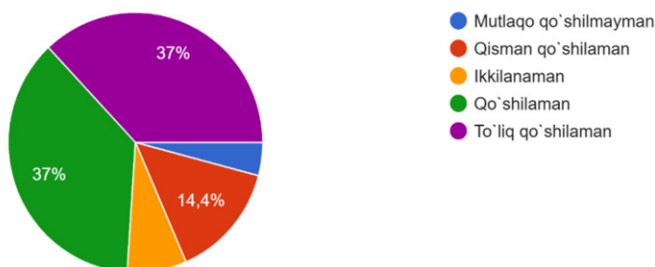
2-rasm: Muammoli vaziyatlarda ijobiy yechim topishga harakat qilaman.

3.Salbiy fikrlarni tezda ijobiy tomonga yo'naltira olaman.
146 ta javob



3-rasm: Salbiy fikrlarni tezda ijobiy tomonga yo'nalira olaman.

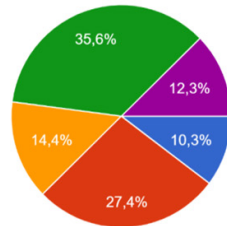
4.Qiyinchiliklarni shaxsiy rivojlanish imkoniyati deb qabul qilaman.
146 ta javob



4-rasm: Qiyinchiliklarni shaxsiy rivojlanish imkoniyati deb qabul qilaman.



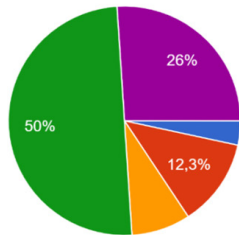
5. Tanqidni hotirjam qabul qila olaman.
146 ta javob



- Mutlaqo qo'shilmayman
- Qisman qo'shilaman
- Ikkilanaman
- Qo'shilaman
- To'liq qo'shilaman

5-rasm: Tanqidni hotirjam qabul qilaman.

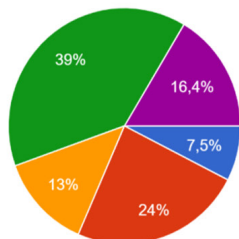
6. O'zimning ichki ruhiy holatimni tahlil qilishga odatlanganman.
146 ta javob



- Mutlaqo qo'shilmayman
- Qisman qo'shilaman
- Ikkilanaman
- Qo'shilaman
- To'liq qo'shilaman

6-rasm: O'zimning ichki ruhiy holatimni tahlil qilishga odatlanganman.

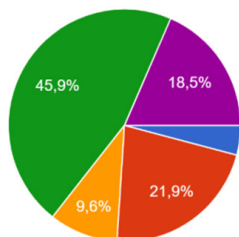
7. Asabiylashganimda o'zimni tez tinchlantira olaman.
146 ta javob



- Mutlaqo qo'shilmayman
- Qisman qo'shilaman
- Ikkilanaman
- Qo'shilaman
- To'liq qo'shilaman

7-rasm: Asabiylashganimda o'zimni tez tinchlantira olaman.

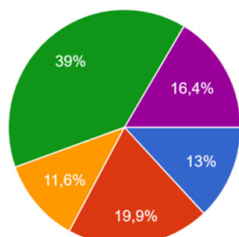
8. Mojaro paytida vaziyatni chuqur o'ylab baholayman.
146 ta javob



- Mutlaqo qo'shilmayman
- Qisman qo'shilaman
- Ikkilanaman
- Qo'shilaman
- To'liq qo'shilaman

8-rasm: Mojaro paytida vaziyatni chuqur o'ylab baholayman.

9. Stress paytida ongli ravishda nafas olish yoki o'zini boshqarish usullaridan foydalanaman.
146 ta javob



- Mutlaqo qo'shilmayman
- Qisman qo'shilaman
- Ikkilanaman
- Qo'shilaman
- To'liq qo'shilaman

9-rasm: Stress paytida ongli ravishda nafas olish yoki o'zini boshqarish usullaridan foydalanaman.

TAHLIL VA NATIJALAR

Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy axborot davrida talabalarga mo'ljallangan interaktiv hamda raqamli tarzda tashkil etilayotgan o'quv mashg'ulotlari ularda ijobiy ko'rsatkichlarning oshishiga xizmat qilmoqda. Umumiy diagramma natijalariga e'tibor qaratilganda, oliy ta'lim muassasalari talabalarida patogen tafakkur ijobiy fikrlash jarayoniga nisbatan sust ekanligi aniqlandi. Axborot oqimining tezligi va xilma-xilligiga qaramasdan, fikrlash jarayonlarining ichki lokusi hamda e'tibor darajasi yuqori ekanligi kuzatildi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, sanogen tafakkurni rivojlantirishda axborot oqimining ijobiy ta'siri ilmiy jihatdan asoslangan bo'lib, bu jarayon kognitiv, emotsional va ijtimoiy omillar uyg'unligida amalga oshadi. Turli olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlar natijalari shuni tasdiqlaydiki, axborotni ongli ravishda tanlash, tahlil qilish va undan samarali foydalanish orqali talabalar tafakkurini sog'lom yo'naltirish mumkin. Bu esa zamonaviy ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall. (Ijtimoiy-kognitiv nazariya uchun).
2. Bruner, J. S. (1966). *Toward a Theory of Instruction*. Cambridge, MA: Harvard University Press. (O'quv jarayonida bilimlarni faol o'zlashtirish nazariyasi uchun).
3. Carr, N. (2010). *The Shallows: What the Internet Is Doing to Our Brains*. New York: W. W. Norton & Company. (Raqamli axborotning inson tafakkuriga ta'siri uchun).
4. Frankl, V. E. (1985). *Man's Search for Meaning*. New York: Washington Square Press. (Ekzistensial psixologiya va ma'no izlash jarayoni uchun).
5. Jenkins, H. (2009). *Confronting the Challenges of Participatory Culture: Media Education for the 21st Century*. Cambridge, MA: The MIT Press. (Axborot oqimi va kreativ tafakkur uchun).
6. Kahneman, D. (2011). *Thinking, Fast and Slow*. New York: Farrar, Straus and Giroux. (Tezkor va sekin fikrlash tizimlari uchun).
7. Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, Appraisal, and Coping*. New York: Springer Publishing Company. (Stress va kognitiv baholash nazariyasi uchun).
8. Орлов, Ю. М. (2006). *Оздоровливающее (саногенное) мышление*. Москва: Слайдинг.

- 
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari



MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.